

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

НАУКОВЦІ ТА ПРАКТИКИ

Бакаянова Н. М.,

*завідувач кафедри організації судових, правоохоронних
органів та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія», доктор юридичних наук,
професор, адвокат, секретар дисциплінарної палати
Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії Одеської області,
Голова Комітету з адвокатської етики Ради адвокатів
Одеської області, заслужений юрист України*

ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА: СУЧАСНИЙ ВИМІР

Із вступом до Ради Європи Україна взяла на себе зобов'язання, що містяться у підпункті IX пункту 11 Висновку Парламентської Асамблеї Ради Європи (далі – ПАРЄ) щодо заявки України на вступ до Ради Європи 190 (1995) від 26 вересня 1995 р. [1], у тому числі, й що статус правничої професії буде захищено законом.

Стаття 131–2 Конституції України проголошує, що незалежність адвокатури гарантується [2]. Зміст конституційної норми обумовлений тим, що незалежна професійна діяльність адвокатів потребує не лише свідомо-вольового характеру виконання адвокатами професійних обов'язків, а повинна бути забезпечена гарантіями з боку держави.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3] закріплено принцип незалежності адвокатури, зокрема й від держави та органів місцевого самоврядування, визначено професійні права та обов'язки адвокатів, гарантії адвокатської діяльності, засади адвокатського самоврядування, інші важливі положення, що стосуються професії адвоката.

У юридичній літературі висловлювалась теза, що «попри законодавчо зафіксовані засади відносин між державою та адвокатурою, за якими остання є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, а держава взяла на себе зобов'язання створювати належні умови для діяльності адвокатури та за-

безпечувати дотримання гарантій адвокатської діяльності, все ж така незалежність не може бути абсолютною, а повинна бути достатньою для ефективної реалізації закріплених функцій» [4, с. 433].

Можна погодитись із тим, що абсолютна незалежність є недосяжною, проте очевидно й те, що *розуміння достатності незалежності адвокатури не може ґрунтуватись на позиції держави щодо того, як найкраще реалізувати її функції*, тим більш, що в історичному аспекті політико-правові перетворення в тій чи іншій державі часто призводили до обмеження прав адвокатів і пригнічення адвокатури як інституту громадянського суспільства. Вбачається, що *незалежність адвокатури має забезпечуватись, виходячи з визнаних міжнародних стандартів в цій сфері*.

Статистика порушення прав адвокатів в Україні, яка щороку відображується у звітній документації Національної асоціації адвокатів України [5], наводить на роздуми. За даними Комітету захисту професійних прав адвокатів та дотримання гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області, у 2023 році були проведені 50 слідчих дій стосовно адвокатів, надійшло 11 звернень адвокатів з приводу грубих та систематичних порушень гарантій адвокатської діяльності та 80 заяв адвокатів про порушення їх права на інформацію. У 2024 році – 58 слідчих дій стосовно адвокатів, 9 звернень адвокатів з приводу грубих та систематичних порушень гарантій адвокатської діяльності та 76 заяв адвокатів про порушення їх права на інформацію.

В умовах війни та мобілізаційних заходів в Україні, окрім того, виникла специфічна група порушень гарантій адвокатської діяльності з боку працівників територіальних центрів комплектування (ТЦК) та соціальної підтримки (СП), зокрема, таких як: втручання в професійну діяльність, насильство відносно адвокатів, незаконне позбавлення волі, відібрання особистих речей, в тому числі, які містять адвокатську таємницю [6].

Втім перманентно складна ситуація у сфері безпеки здійснення адвокатської діяльності спостерігається не лише в Україні. Залякування, погрози, пошкодження майна, неправомірні обшуки і прослуховування, фізичні напади, вбивства адвокатів констатуються й країнах Європейського Союзу (далі – ЄС), що спонукало ЄС до запровадження більш дієвих механізмів, здатних зобов'язати держави захистити професію адвоката, забезпечити незалежність при наданні адвокатами правничої допомоги.

З часів створення ЄС документи, які стосувались регулювання адвокатської діяльності на європейському просторі, містили переважно вимоги до самих адвокатів та визначали правила адвокатської практики, але не передбачали юридичних механізмів захисту професійних прав адвокатів [7; 8; 9]. Питання удосконалення законодавства ЄС щодо захисту прав адвокатів і визначення стандартів незалежного здійснення адвокатської діяльності знаходились у фокусі уваги європейських правників, проте тривалий час залишались на рівні обговорень та пропозицій, а акти, що приймалися, мали рекомендаційний характер [10; 11; 12].

У 2018 році у Рекомендації ПАРЕ №2121 (2018) «До питання щодо розробки Європейської конвенції про професію адвоката» відбулась зміна підходів у цій сфері шляхом визнання необхідності зміцнення правового статусу Рекомендації № R (2000) 21, перетворення її положень у юридично обов'язкову конвенцію з ефективним механізмом контролю [13]. У 2021 році Комітет Міністрів Ради Європи у Відповіді на Рекомендацію «Принципи та гарантії для адвокатів» (2021) ініціював підготовку нового європейського правового інструменту, який забезпечував би ефективний захист адвокатів, дозволяючи їм виконувати свою професію незалежно, вільно та безпечно, без упередженості та обмежень [14].

Європейський Комітет з правового співробітництва Ради Європи (далі – CDCJ) розпочав роботу у цьому напрямі у 2020 році. Проте лише у 2022 році у складі CDCJ був створений Комітет експертів з захисту адвокатів [15]. Проект Конвенції про захист професії адвоката був презентований у 2024 році. 12 березня 2025 р. на 1522-му засіданні Комітет міністрів Ради Європи ухвалив Конвенцію Ради Європи про захист професії адвоката і визначив, що її буде відкрито для підписання 13 травня 2025 р. під час зустрічі міністрів закордонних справ у Люксембурзі [16].

Традиційно у правовій доктрині конвенція розуміється як угода, переважно, але не виключно багатостороння, між суб'єктами міжнародного права, що регулює між ними відносини через створення взаємних прав та обов'язків. Особливістю конвенції є й те, що вона регулює весь комплекс питань, пов'язаних з відповідною темою [17].

Конвенція захисту професії адвоката є міжнародно-правовим актом, що визначає принципи та стандарти у сфері захисту прав адвокатів і регулює способи та механізми реалізації гарантій адвокатської діяльності. Слід визнати, що при наявності усталених підходів до змісту

та видів гарантій адвокатської діяльності у правовій доктрині не було сформовано цілісної концепції забезпечення захисту професії адвоката. І саме Конвенція дозволяє визначити концептуальні засади такого захисту, закладаючи систему стандартів і гарантій, які забезпечують незалежність адвокатів та захищають їх від ризиків, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків.

Науковий аналіз положень Конвенції дозволяє визначити, що виходячи зі ст. 2 Конвенції, сфера її дії стосується захисту професії адвоката у широкому сенсі і фактично розповсюджується на: 1) адвокатів; 2) осіб, яким було неправомірно відмовлено у наданні статусу адвоката або свідoctва про право на здійснення адвокатської діяльності, або їх було анульовано чи призупинено; 3) осіб, яких визнано міжнародним судом або трибуналом, або органом, створеним міжнародною організацією, компетентними діяти у провадженні, що розглядається ним, при наданні консультацій або здійсненні дій у такому провадженні; 4) осіб, які працюють за наймом або залучаються адвокатами для надання допомоги в здійсненні адвокатської діяльності; 5) професійні асоціації адвокатів; 6) осіб, які працюють на професійні асоціації або залучаються для надання допомоги професійним асоціаціям, у випадках, коли це безпосередньо пов'язано зі здійсненням професійними асоціаціями професійної діяльності; 7) членів ГРАВО – спеціальної Групи експертів, яка утворюється з метою реагування на серйозні або системні порушення прав адвокатів та професійних асоціацій; 8) членів делегацій (фахівців в конкретних галузях, залучених ГРАВО) під час виконання функцій, пов'язаних з підготовкою та проведенням візитів до країн, а також після їх завершення, і під час поїздок у зв'язку з виконанням цих функцій.

Якщо ГРАВО отримує достовірну інформацію, яка вимагає негайної уваги для запобігання або обмеження масштабу або кількості порушень Конвенції, то *може*: вимагати від держави, в якій допущені порушення, термінового подання спеціальної доповіді про заходи, вжиті для запобігання таким порушенням; призначити одного або декількох своїх членів для проведення розслідування та термінового звітування перед ГРАВО; передавати результати розслідування відповідній державі, а у разі необхідності, Комітету Сторін, Комітету Міністрів та ПАРЕ разом з будь-якими коментарями та рекомендаціями. Втім, вбачається, що окреслені дії ГРАВО *мають бути визначені не лише як права у відносинах з будь-якими суб'єктами, а розглядатись як обов'язки ГРАВО щодо адвокатів та професійних асоціацій адвокатів*, якщо йдеться про захист професії адвоката.

Захист професії адвоката можна визначити як сукупність організаційних і правових заходів, які забезпечують належні умови здійснення адвокатської діяльності та реалізації завдань адвокатського самоврядування, *гарантованих не виключно державами, але й міжнародними інституціями.*

Аналіз змісту Конвенції призводить до осмислення питання й про те, чи можуть її положення бути застосовні й щодо інших осіб, яких в Конвенції не зазначено? Зокрема, вбачається, що до переліку суб'єктів, на яких мають розповсюджуватись заходи захисту, правомірно включити: 1) членів сім'ї адвоката, щодо яких вчиняються протиправні дії саме у зв'язку з метою тиску, залякування адвоката, втручання в адвокатську діяльність; 2) стажиста адвоката, який набуває професійних навичок у процесі стажування, а не за наймом, і при цьому має право за дорученням адвоката та за погодженням з клієнтом адвоката вчиняти певні дії на виконання договору адвоката з клієнтом; 3) особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, у разі якщо порушуються гарантії адвокатської діяльності (наприклад, щодо адвокатської таємниці).

Характеризуючи Конвенцію, можна визначити її особливі риси: 1) містить систему правових ідей та принципів захисту професії адвоката; 2) закріплює міжнародно-правові стандарти захисту прав адвокатів та забезпечення діяльності професійних асоціацій адвокатів; 3) має обов'язковий характер для держав, які приєдналися до Конвенції; 4) передбачає створення спеціального органу для проведення моніторингу виконання положень Конвенції; 5) визначає механізми запобігання порушення Конвенції і усунення допущених порушень.

Приєднання України до Конвенції здатне посилити захист прав людини в Україні, адже підписання та ратифікація Конвенції зобов'язує державу утримуватися від дій, які можуть порушити положення Конвенції, сумлінно виконувати зобов'язання, визначені Конвенцією.

Конвенція відображає позицію Ради Європи і ЄС щодо ролі та значення професії адвоката. Обов'язковий характер положень Конвенції та ідеї, які вона захищає, роблять її безцінним, унікальним інструментом, що захищає не лише адвокатів, але й, у широкому сенсі, демократію та верховенство права. Для України у важкі часи війни та у світлі надії на повоєнне відновлення Конвенція посиляє потужний сигнал про увагу

європейської спільноти до фундаментальних цінностей, які адвокати відстоюють та захищають.

Список використаних джерел:

1. Висновок Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи № 190 (1995) від 26.09.1995. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_590
2. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
3. Про адвокатуру і адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
4. Стефанчук М. М. Тенденції розвитку функцій адвокатури в Україні. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. 2022. Вип. 69. С. 429–437. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/73.pdf>.
5. Звіт Комітету захисту професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності Національної асоціації адвокатів України за 2024 рік. URL: https://admin.unba.org.ua/assets/uploads/files/Komitety/Committee%20report/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83_%D0%97%D0%9F%D0%90.pdf
6. Щодо порушень професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності під час мобілізаційних заходів: Рішення Ради адвокатів України № 38 від 08.06.2024. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2024-06-08-r-shennya-rau-38_6686b397de1dc.pdf
7. Council Directive 77/249/EEC of 22 March 1977 to facilitate the effective exercise by lawyers of freedom to provide services (1977). Eur-lex. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31977L0249>
8. Directive 98/5/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 to facilitate practice of the profession of lawyer on a permanent basis in a Member State other than that in which the qualification was obtained (1998). Eur-lex. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A31998L0005>
9. General Code of Rules for Lawyers of the European Community (1988). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text
10. Recommendation № R (2000) 21 Committee of Ministers to member states on freedom of professional activity of lawyers (2000). Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf

11. The principles and guarantees applicable to advocates (Resolution 2348 (2020). *Text adopted by the Standing Committee*, acting on behalf of the Assembly, on 23 October 2020). URL: <https://pace.coe.int/en/files/28819/html>.

12. The principles and guarantees applicable to advocates. Recommendation 2188 (23 October 2020). URL: <https://pace.coe.int/en/files/28820>.

13. The case for drafting a European convention on the profession of lawyer. (Recommendation 2121 (2018). Assembly debate on 24 January 2018 (6th Sitting) (see Doc. 14453, report of the Committee on Legal Affairs and Human Rights, rapporteur: Ms Sabien Lahaye-Battheu). Text adopted by the Assembly on 24 January 2018 (6th Sitting). Retrieved from <https://pace.coe.int/en/files/24466/html>

14. The principles and guarantees of advocates. Committee of Ministers. Reply to Recommendation № Doc. 15342 (02 July 2021). Adopted at the 1408th meeting of the Ministers' Deputies 30 June 2021. URL: <https://pace.coe.int/en/files/29379/html>

15. Members of the Committee of experts on the protection of lawyers (CJ-AV). Strasbourg, 15 March CDCJ(2022)INF04. Retrieved from <https://rm.coe.int/cdcj-2022-inf04/1680ab4fe6>

16. Council of Europe adopts international convention on protecting lawyers. 12.03.2025. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-international-convention-on-protecting-lawyers>

17. Б. Дем'яненко. Конвенція // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011. С.348.

18. Council of Europe Convention for the Protection of the Profession of Lawyer. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/1522_final.pdf

Беспалько І. Л.,
кандидатка юридичних наук, доцентка,
асистентка кафедри кримінального
процесу Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СЛІДЧОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ

Досудове розслідування кримінальних правопорушень здійснює слідчий, повноваження якого визначено в ст. 40 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК). Попри відомчу належність, усі

Зміст

НАУКОВІ ТА ПРАКТИКИ

Бакаянова Н. М.	
ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА: СУЧАСНИЙ ВИМІР	3
Беспалько І. Л.	
ДЕЯКІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СЛІДЧОГО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ	9
Бондар І. В., Малярчук Л. С.	
ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ РЕЧОВИХ ПРАВ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	14
Бондарєва М. В., Рабовська С. Я.	
ВИЗНАННЯ ПРАВ ЗАБУДОВНИКА В ПОРЯДКУ СПАДКУВАННЯ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ	18
Гансецька В. В.	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ СУДДІВ: МОЖЛИВОСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	22
Говоруха В. І.	
ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРФЕЙСУ ЗАПИТІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЩОДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ	25
Долинська Т. С.	
ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ	29
Дудченко О. Ю.	
РОЛЬ І ПОТЕНЦІАЛ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ	32
Зетко Б. І.	
СПРАВЕДЛИВІСТЬ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРИНЦИПІВ ПРАВОСУДДЯ.....	34
Кісліцина І. О.	
ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІВ ЯК ГАРАНТІЯ ДОВІРИ ДО ПРАВОСУДДЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	38
Ковальчук І. С.	
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ПРОКУРАТУРИ У СФЕРІ ОБОРОНИ	43